

Professori Erkki Vuori

Taikurina kaiken ikää

”Olen aina pitänyt sirkuksesta ja humpuukista, sellaisesta mikä saa ihmiset viihtymään”, sanoo suomalaisen oikeuskemian grand old man, emeritusprofessori Erkki Vuori.

Arja-Leena Paavola

Taikatempujen maailma kiehtoo voimakkaan illuusion, taidokkuuden ja rajattomalta tuntuvan mielikuvituksen näyttämönä. Monen taikatempuja harrastavan tavoin myös **Erkki Vuoren** innostus alaan syntyi jo pienenä poikana. Vähintään kerran kesässä helsinkiläispoika kävi Linnanmäellä katsomassa taikureiden esityksiä.

Linnanmäen Kolibri-teatterissa esiintyi huvipuiston perustamisvuodesta 1950 asti taikuri **Solmu Mäkelä**, jonka esityksissä oli erityistä hohtoa ulkoasua ja ympäristöä myöten.

”Solmu Mäkelä oli taitava taikuri, joka esiintyi aina frakki päällä. Temput sujuivat rauhallisesti ja esiintyminen oli hienostunutta, tosin kenties hieman etäistä”, Vuori arvioi.

Vielä suuremman vaikutuksen aloittelemaan taikuriin teki Linnanmäellä vierailuttu Valkoinen Sheikki, **Louis Billing**. Hän käytti esityksessään niin sanottua mustaa huonetta, mustalla sametilla vuorattua tilaa, jota valaisivat kirkkaat valot.

”Mustat puvut tekivät apulaisista ikään kuin näkymättömiä, ja mustilla liinoilla peitetty tarpeisto lisäsi illuusion voimaa. Näytti siltä kuin Valkoisen Sheikin kädestä pudot-

sivulle 8

Näinkö se temppu tehdään? Sitä Erkki Vuori ei tietenkään suostu paljastamaan.

Erkki Vuori

- Syntynyt Helsingissä 1943. Naimisissa, kolme aikuista tytärtä.
- Filosofian kandidaatiksi (epäorgaaninen ja analyttinen kemia) Helsingin yliopistosta 1970, lääketieteen ja kirurgian tohtoriksi 1979. Rekisteröidyksi toksikologiksi 1996.
- Työskennellyt Helsingin yliopiston kemian, kansanterveystieteen ja oikeuslääketieteen laitoksissa vuodesta 1969. Vt. oikeuskemian apulaisprofessoriksi 1981, oikeuskemian professoriksi 1998.
- Useita kansallisia ja kansainvälisiä luottamus- ja tieteellisiä tehtäviä, lähes 200 julkaisua.
- Aktiivinen yhteiskunnallinen keskustelija, Suomen Voimisteluliiton puheenjohtaja 1995–2004, Suomen Voimisteluliitto Svolin varapuheenjohtaja vuodesta 2005; useita kunniamerkkejä ja tunnustuksia sekä tieteellisesti urasta että harrastustoiminnasta.

Kuva: Jari Mönkkönen



KEMISTIN kääntöpuoli

Sarjassa esitellään kemistien kakkos-ammatteja ja epätavallisia harrastuksia.





tama kello olisi jäänyt itsekseen ilmaan kilisemään tai kasvot ilmaantuneet tyhjästä. Esitys oli elämyksenä melkein pelottavan voimakas”, Vuori syttyi vielä vuosikymmeniä myöhemmin.

Taikuri Vuori luki Solmu Mäkelän kirjoja ja alkoi kartuttaa tempukokoelmaansa entisestään siinä vaiheessa, kun perheeseen syntyi kolme tytärtä. Keikkoja riitti synttäreillä ja lastenkutsuilla.

”Arvostan eniten close up -temppeja, joissa taikuri esiintyy yleisön tuntumassa. Yleisön silmien alla taikominen vaatii erityistä taidokkuutta ja pientä katsojamäärää.”

”Lastenlasten synnyttyä olen taas alkanut esiintyä lastenjuhlissa. Pidän siitä, että lapsiin on pakko ottaa kontaktia. On jännä nähdä, miten temput herättävät ihmetystä ja stimuloivat ajattelua.”

Salaisuus pysyy taikurin takana

Iiro Seppälän tai David Copperfieldin kaltaisten taikureiden loisteliaat illuusiot ovat eittämättä hämmästyttäviä, mutta tempuista on tullut vuosien varrella yhä teknisempiä. Suurella rahalla saa laitteiston, jolla Eiffel-torninkin voi ”hävittää”, mutta varsinainen taito jää sivuosaan.

Todennäköisesti tällaisten tempujen tekeminen ei jaksa pidemmän päälle kiinnostaa itse taikuriakaan, Vuori veikkaa ja tunnustautuu perinteisemmän koulukunnan kannattajaksi.

”Kun näen, että taikuri aloittaa esityksensä laittamalla hansikkaat käteen tai viitan harteille, tiedän, mihin suuntaan temppeja aletaan viedä – henkilö tullaan vaihtamaan toiseen. Tiedän monien tempujen tekotavan, vaikka en itse välttämättä osaisi tehdä niitä.”

”Tutun tempun näkeminen ei haittaa, sillä esitys on tärkein. Ulkomailla käyn aina tilaisuuden tullen katsomassa esityksiä.”

Miten taikatemppeja voi oppia, kun kerran taikurit eivät koskaan paljasta salaisuuttaan?

”Jokainen, joka suhtautuu taikatemppeihin vakavasti, ei ikinä paljasta, kuinka temppeja tehdään. En itsekään kerro, sehän veisi illuusion yleisöltä. Mutta taikatempeista aidosti kiinnostunutta harrastajaa kyllä autetaan.”

”Vanhin lapsenlapsistani on nyt mennyt koulunsa taikurikerhoon. Jos hän jatkaa harrastusta, voin ehkä opettaa hänelle mitä osaan, mutta en vielä.”

Taikatempuista saa tietoa netistä ja kirjoista. Vuori tuntee harrastelijataikureita, mutta keskenään he eivät vaihda temppeja. Omat tempunsa Vuori kertoo hankkineensa enimmäkseen kaupoista ja kirjoista. Harrastuksessa ovat suuresti



Kuvat Suomen Taikapiliri ry:n arkisto

”Naisen kahtia sahaaminen ei sekään ole mikään ongelma.”

auttaaneet lukuisat työmatkat vuosikymmenten kuluessa.

Haastatteluhetkellä Vuori oli pian lähdössä San Franciscoon, jossa hän haaveili työn ohella ehtivänsä hypistelemään taikatemppeja myyvän kaupan tarjontaa.

”Taikuriliikkeissä on usein kadun puolella pilailukauppa, mutta takahuoneessa myydään materiaalia alan harrastajille. Perusvälineitä ovat esimerkiksi irtonaiset renkaat, jotka muodostavat ketjun ja köysiä. Omissa taikatemppeissani käytän yleensä naruja ja kortteja.”

Korkeakulttuurin sijasta rillumareita

Omaa lempitemppuaan professorin ei tarvitse kauan miettiä.

”Se on kolikkotemppeja, jossa on kyse illuusiosta. Avustava henkilö saa merkitä

rahan, joka sijoitetaan nenäliinaan, josta se taas häviää ja ilmestyy yllättäen tyhjään rasiaan.”

”Aika näyttävä temppeja, joka on helppo tehdä, kun sen kerran on oppinut.”

”Iän myötä sorminäppäryydellä on taipumusta heiketä, ja ajatuksesta liikkeen siirtyminen on sekin hitaampaa. Se on elämän totuus, joka on vain hyväksyttävä ja siirryttävä vaikkapa hitaampiin köysitemppuihin.”

Tempuista, jotka ovat oikeasti vaarallisia, Vuori ei pidä laisinkaan. ”Esimerkiksi oikeiden aseiden käyttöä on vaikea hyväksyä. Suomessa eräs esiintyjä kuoli 1960-luvulla yleisön edessä ammuttuaan itseään vahingossa venäläisessä ruletissa.”

”Sitä ennen hän ehti ammuskella muuallekin, mikä oli erittäin vastuutonta.”

”Pyörässä olevan avustajan heittäminen veitsillä taas perustuu toiseen asiaan – en kyllä kerro mihin –, eikä sellaisessa tempussa ole todellista vaaraa. Naisen kahtia sahaaminen ei sekään ole mikään ongelma, se perustuu illuusion.”

”Olen aina pitänyt sirkuksesta ja hum-



Valkoinen Sheikki

Ben-Ali-Bey

”Näytti siltä kuin Valkoisen Sheikin kädestä pudottama kello olisi jäänyt itsekseen ilmaan kilisemään.”

Linnanmäellä 1950-luvulla esiintyneet legendaariset taikurit Solmu Mäkelä (kuva vas.) ja ”Valkoinen Sheikki” Louis Billing tekivät lähtemättömän vaikutuksen helsinkiläispoikaan.

puukista, sellaisesta, mikä saa ihmiset viihtymään, ei mitään korkeakulttuuria vaan rillumareitä. Arvostan elävää esitystä, ja siksi vähemmän täydellisenkin esitys voi olla nautittava.”

Emerituksella riittää vientiä

Helsingin yliopiston oikeuslääketieteen laitoksesta huhtikuussa eläkkeelle jääneellä Vuorella on edelleen työhuone laitoksessa, tosin aiempaa pienempi. Emeritussopimuksen tehneenä hänellä on vielä lukuisia työtehtäviä.

”Ainakaan vaimon arvion mukaan eläkkeelle jääminen ei juuri ole tuonut elämään muutosta.”

”Tein edelleen lausuntoja ja olen tavattavissa. Tutkimamme tapaukset menevät usein oikeuteen, ja työhöni kuuluu todistaminen oikeudessa. Viimeksi kesällä olin saman viikon aikana todistamassa oikeusistunnoissa Helsingissä, Kuopiossa ja Jyväskylässä.”

Vuorella on yhä tutkimuksia työn alla ja reissuja ympäri maailmaa.

”Oikeuslääketiede on suhteellisen pieni ala Suomessa, ja vainajista tehtäviä oikeuskemian tutkimuksia suoritetaan vain Helsingin yliopiston oikeuskemian laboratoriossa. Yhteistyö ja hyvät suhteet

muiden maiden tutkimuslaitoksiin ovat tärkeitä.”

Ammattimaiseksi taikuriksi professori kiistää naurahten koskaan halunneensa. Hän toteaa olevansa tyytyväinen uravaliintaansa, vaikka päätyikin omien sanojensa mukaan sattumalta oikeuskemian pariin kolmisenkymmentä vuotta sitten. Vuori opiskeli alkujaan kemistiksi ja oli erityisen kiinnostunut ympäristökemian ja toksikologiasta. Vielä 1960-luvun lopulla ei kuitenkaan juuri ollut alan töitä tarjolla, joten hän päätyi muutaman kurssitoverinsa tavoin lukemaan lääketiedettä.

”Ajattelin erikoistua lastenlääkäriksi ja selvitin väitöstutkimuksessani rintamaidon hivenäinepitoisuuksia ja imeväisten ravinnontarvetta. Kun olin terveystieteiden palveluksessa, oikeuskemian laitoksessa vapautui virka, ja päätin tarttua tilaisuuteen.”

Leipätyö tuntuu kaikkien vuosien jälkeen yhä kiehtovalta. Oikeuskemiassa pelkkä kemiallinen vastaus ei riitä, pitää myös käsittää, mitä on tapahtunut. Kokonaisuuden ymmärtäminen edellyttää ihmiselämän ja yhteiskunnallisen viitekehyksen tuntemista. Oikeuskemian negatiivinenkin tulos on tulos, pois-sulku.

”Työrytmi, se, että asia viedään pää-

tökseen, tuntuu mielekkäältä. Poikki ja pinoon sopii minulle.”

”Tein niin pitkään töitä kuin se on yliopistossa mahdollista, 68-vuotiaaksi. Viimeiset työvuodet ovat olleet hyvin hedelmällisiä, ja voin suositella pitkiä työuria, jos vain terveys sallii.”

Valtava edistysaskel oikeuskemiasa harpattiin 2000-luvun alussa, jolloin Vuoren johtamassa laitoksessa otettiin käyttöön lentoaikamassaspektrometri. Ne tunnistavat lähes tuhat eri molekyyliä tarkan massan perusteella. Vuodesta 2004 lähtien menetelmällä on tutkittu kaikki virtsanäytteet.

”Kyseessä on todella merkittävä uudistus, joka on tuonut aivan uutta intoa työhön”, Vuori hehkuttaa.

Stand up -professorista esikoiskirjailijaksi

Opettajan ja taikurin työssä on ainakin yksi yhteinen haaste: yleisö on saatava mukaan. Vuoren luennot ovat olleet vuodesta toiseen opiskelijoiden suosiossa ja kurssit täynnä. Luentojen kerrotaan muistuttavan stand up -esityksiä ja päättyvän usein aplodeihin – temppu, jonka taitamisesta monet kollegat voivat vain haaveilla päivänuonissaan.

Vuori kykenee havaitsemaan koomisuutta sellaisissakin asioissa, jotka ehkä muiden mielestä eivät ole hauskoja.

”Myrkytyskuolemat sinänsä ovat tietenkin surullisia ja vakavia tapauksia, mutta kaikenlaista huumorin puolelle menevää niissäkin sattuu.”

”Vuosien varrella on ainakin käynyt ilmi se, että jos kaksi miestä löytää jostain pullon tai ruostuneen peltikanisterin, he alkavat juoda siitä. Tämä tietysti siinä tapauksessa, jos heidän mielestään on vähänkin mahdollista, että sisällä on jostain päihdyttävää. Ja todennäköisesti he sitten kuolevat.”

”Joidenkin ihmisten käytös on aika hullua. Olen alkanut uskoa luonnonvalintaan, jossa tietyt geenit vain on tarkoitettu poistumaan”, Vuori viljelee kuivaa huumoriaan.

Raskaan työn vastapainoksi sopii taikuruuden lisäksi upouusi harrastus.

”Olen kirjoittanut faktaa niin kauan, että halusin siirtyä fiktion. Kirjoitan parhaillaan kirjaa, joka kertoo maalaiselämästä 1900-luvun alusta vuoteen 1962, päähenkilön kuolemaan”, Vuori paljastaa.

”Kirja kertoo oikeastaan mummuni tarinan ja perustuu monin osin todellisiin tapahtumiin. Luvassa on jännittäviä juonenkäänteitä, pirtutrokareita ja vaikka mitä”, esikoiskirjailija hymyilee silmät vilkkuen. □

Kirjoittaja on *Kemia*-lehden vakituinen avustaja. arjaleena.paavola@gmail.com